

VARIA

Organisatie voor zuiver wetenschappelijk onderzoek

In Maart 1946 heeft de toenmalige Minister-President, Prof. Ir. W. Schermerhorn, een Commissie in het leven geroepen, met de opdracht na te gaan, op welke wijze het zuiver wetenschappelijk onderzoek in Nederland het beste zou kunnen worden gestimuleerd.

Deze Commissie is uitgegroeid tot een voorlopig onder het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen ressorterende Voorlopige Organisatie voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek, (afgekort Organisatie Z.W.O.), bestuurd door een Voorlopige Raad van Bestuur.

De beslissingen dezer Raad worden voorbereid en uitgevoerd door de Directeur der Organisatie: Dr. P. A. Roelofsen.

Bij de besteding der gelden gaat het Voorlopig Bestuur uit van de opvatting, dat de bevordering van het wetenschappelijk onderzoek voor een groot deel moet plaats hebben aan reeds bestaande instellingen en speciaal aan die van het Hoger Onderwijs. Hierdoor immers wordt het onderzoek niet alleen op de meest economische wijze en onder het oog van reeds aanwezige deskundige leiders verricht, maar tevens wordt de mogelijkheid en de drang tot onderzoek bij de studerenden gestimuleerd en daardoor de opleiding van onderzoekers verbeterd. Het belang hiervan gaat vaak uit boven het belang van het betreffende onderzoek zelf.

Indien het evenwel voor het verrichten van onderzoek op een bepaald gebied noodzakelijk is, dat zich hieraan een team van onderzoekers van verschillende opleiding en met een bijzondere combinatie van kostbare instrumenten, wijdt, kan de enig juiste oplossing zijn, hiervoor een speciaal instituut in het leven te roepen.

Het wetenschappelijk onderzoek kan op verschillende wijze worden gesteund, bijvoorbeeld door:

- a) één of meermalen toelagen te verstrekken aan bestaande instellingen teneinde personeel in dienst te houden, of instrumenten aan te schaffen. De gesubsidieerde instelling kan zijn een bepaald laboratorium, maar ook een Stichting, waarvan het Bestuur bestaat uit de leiders van de verschillende laboratoria, welke op een bepaald gebied in Nederland werkzaam zijn.
- b) toelagen ter oprichting van nieuwe onderzoekingsinstituten, indien het onderzoek zich niet leent voor decentralisatie of om bijzondere redenen nergens anders ondergebracht kan worden.
- c) toelagen aan individuele onderzoekers om aan instellingen in binnen- of buitenland te kunnen gaan of te kunnen blijven werken aan belangrijk wetenschappelijk onderzoek.
- d) toelagen aan befaamde buitenlandse onderzoekers om hen in staat te stellen in Nederland te doceren of hun wijze van onderzoek te demonstreren.
- e) toelagen aan Nederlandse wetenschappelijke expedities.

Het is dus de voornaamste taak der Organisatie Z.W.O. om de beschikbare gelden te verdelen over de verschillende takken van wetenschap, zowel de Natuurwetenschappen als de Sociale en Geestelijke Wetenschappen en vervolgens binnen deze takken van wetenschap tot een deskundige keuze te komen uit de verschillende onderwerpen en onderzoekers, die de Organisatie hebben verzocht, voor steun in aanmerking te worden gebracht.

Vooral thans, nu het beschikbare bedrag nog gering is, terwijl de behoefte aan wetenschappelijk onderzoek door de ontstane achterstand groot is, zullen vele aanvragen hetzij definitief, hetzij voorlopig moeten worden afgewezen.

Voor een juiste verdeling der gelden is het niettemin gewenst algemene bekendheid te geven aan het bestaan der Organisatie Z.W.O. en aan haar doel om een overzicht te verkrijgen van de onderzoekingen, die dringend gewenst worden geacht. Daarna kan uit de binnengekomen aanvragen een urgentie-programma worden samengesteld van belangrijke onderzoekingen op zuiver wetenschappelijk gebied, welke in de nabije toekomst steun verdienen.

De Voorlopige Raad van Bestuur der Organisatie nodigt daarom de Nederlandse wetenschappelijke onderzoekers uit om:

- a) mede te werken aan het geven van algemene bekendheid aan het bestaan en het doel der Organisatie Z.W.O.
- b) zich individueel of in groepsverband te beraden, welk zuiver wetenschappelijk onderzoek van zo uitnemend belang is, dat een subsidie-aanvraag gemotiveerd lijkt.
- c) suggesties in te dienen, welke voor het bereiken van het doel der Organisatie Z.W.O. van belang kunnen zijn.

Het voorlopig adres van de Directeur der Organisatie is:

Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, Prinsessegracht 19, 's-Gravenhage, telefoon 183130.

De opbouw van het landschap der Zuiderzeepolders.

Er is een rapport uitgebracht door de werkgroep voor het landschap der Zuiderzeepolders, ingesteld door de contactcommissie voor Natuur- en landschapsbescherming, voor de opbouw van een nieuwe provincie. De werkgroep geeft algemene suggesties, vooral wat het aesthetische betreft. Aan de utilitaire eisen wordt waarlijk genoeg aandacht besteed. Dat de aesthetische zijde hier bewust naar voren is gebracht, diene de lezer van dit rapport m.i. zich steeds voor ogen te stellen; hij zou anders wellicht de indruk krijgen, dat de werkgroep de nieuwe gebieden in ware lustwaranden wenste te herscheppen. De 19e eeuw creëerde schone parken, maar maakte van de droogmakerijen niet veel. Zal onze generatie in staat zijn, een hele provincie tot een schoon landschap te maken? In ieder geval is de noodzakelijk trage aanleg der nieuwe gebieden een gunstige factor, welke een rustige bestudering der problemen mogelijk maakt.

De werkgroep deelt het rapport als volgt in: Na een algemene beschouwing volgt een hoofdstukje: *Bos en bomen*, waarbij aansluit: *De wegen en hun beplanting*. Over *het water in de polder* volgt dan een korte verhandeling. Aan de *verkaveling en de ligging der boerderijen*, wordt de nodige aandacht besteed. Met de *aansluiting bij het oude land en de randmeren* eindigt het rapport.

Zoals in een landschap de elementen steeds verbonden zijn, zo is ook de inhoud der hoofdstukjes met elkaar verweven. Door de beknoptheid van het geheel is het slechts mogelijk geweest enkele voorbeelden te gebruiken, waardoor het rapport aan levendigheid heeft ingeboet. In deze nieuwe gebieden, die men nauwelijks polders kan noemen, gaat het niet louter om de landbouw, al is deze wel fundamenteel, maar om de opbouw van een heel landschap ten behoeve van de mens. Werk en woonplaats, verkeer en recreatie, kavelgrootte en boerderijentype, dit alles zal met elkaar dienen te harmoniëren. Het gebied als geheel zal bovendien aan moeten sluiten aan de aangrenzende gebieden. Overleg met „Nationale Plan” en streekplandiënten zal hiervoor noodzakelijk zijn. Het landschap, d.i. de uiterlijke vorm der nieuwe gebieden zal een synthese moeten zijn van nut en schoonheid: agrarisch nut en tot verpozing uitnodigende

schoonheid. Tegenstrijdig, als deze factoren meestal zijn, zal slechts een scheppende geest, het geheel tot een schone harmonie kunnen maken.

Bos en bomen: Het machtigste middel tot de landschappelijke opbouw is zonder twijfel het bos. In de Wieringermeer kende men slechts bos op de voor de landbouw minder geschikte gronden (Robbenbos), alsmede bij de dorpen in de vorm van veel te kleine recreatie-bossparkjes. In de nieuwe gebieden zal wel is waar het bos ook zijn grootste uitgestrektheid dienen te krijgen op de zandige gronden, maar dat neemt niet weg, dat ook op andere gebieden de bomen een vrij belangrijke rol is toegedacht; in ieder geval belangrijker, dan tot nu toe in de Wieringermeer. De werkgroep denkt aan bosgordels op ongeveer 15 km van elkaar, uitlopend in windsingels, waardoor een afwisselende breedte der gordels wordt verkregen. De bossen zullen de polder zijn eindeloosheid ontnemen; dit mag echter niet leiden tot een gesloten landschap. Reeds in het verkavelingsplan zullen bepaalde gebieden voor het „hout” dienen te worden gereserveerd.

Door aan de bossen windsingels te verbinden, zal een grotere differentiatie kunnen ontstaan in gebruik van de grond (boomgaarden, tuinbouw). De recreatieve functie van het bos kan men op tweeërlei wijze zien: *locaal:* bosjes (en sportvelden), bij de dorpen, die waar doenlijk bij de grotere bossen kunnen aansluiten en *gewestelijk:* de bossen bij en langs de randmeren zullen belangrijk kunnen worden voor het boomarme Noord-Holland en bevolkingscentra als Amsterdam. De bossen zullen tenslotte een verrijking van de dieren- (speciaal de vogel-) wereld bewerkstelligen.

De wegen en hun beplanting: Het dwarsprofiel (d.i. het totale profiel) der wegen zal breed moeten zijn, niet alleen in verband met het toekomstige verkeer (ook kabels etc.), maar omdat dan slechts een behoorlijke (en bekoorlijke) beplanting mogelijk is, indien men althans meer wenst dan een eenvoudige laanbeplanting. Brede grasbermen (zoals in de Wieringermeer) geven op zich zelf reeds een gevoel van landelijkheid en ruimte. Bijzondere aandacht verdienen de rijwielpaden, ook met het oog op de recreatie. Fietspaden langs de wegen (vrijliggend), maar ook geheel zelfstandige paden door de bossen zal men moeten traceren. Men vergete de wandel- en ruiterspaden niet!

Het water in de polder: In de nieuwe gebieden zal het water een bescheiden plaats innemen, mede doordat het peil 1.40 m onder het maaiveld zal komen te liggen. De aan te leggen kanalen zullen zeker niet smaller mogen zijn dan in de Wieringermeer, met flauwe hellingen der taluds; eventueel halverwege een jaagpad of rijwielpad. Voor ontspanningsdoeleinden zijn verbredingen op bepaalde plaatsen gewenst (o.a. zwembaden bij de dorpen). Veel meer dan in de Wieringermeer zal men het water (i.c. een samenloop van kanalen) in de dorpsplannen op dienen te nemen, waardoor de bewoningscentra aan levendigheid zullen winnen. Middenmeer is een voorbeeld, hoe het niet moet. Water in combinatie met bos biedt zeer veel mogelijkheden voor verpozing en de werkgroep overweegt dan ook of niet in de Zuidelijke polder, waar weinig water zal voorkomen, op een enkele plaats een plas dient uitgebaggerd te worden, vooral indien er ook behoefte aan zand zou bestaan. Tevens zal men rekening dienen te houden met de belangen van de watersport en met de economische betekenis van de rietgroei.

De verkaveling en de ligging der boerderijen: Verkaveling d.i. hier het algemeen wegen-, kanalen- en percelenindielingsplan: een rechtlijnig plan als mensenwerk dienen we hier te aanvaarden, doch waar gebogen traceringen mogelijk zijn, zal men deze moeten toepassen. Gelijk we ook bij moderne stedelijke uitbreidingsplannen zien, zal men ook hier moeten streven naar harmonie van nuttigheid en schoonheid. Bij het

aansluiting zoeken tot de randgebieden van het oude land zal reeds de rechtlijnige eentonigheid doorbroken worden, doch bij de zuidelijke polder zal, door zijn grotere uitgestrektheid, deze invloed relatief geringer zijn. Hier kan naast de bosgordels de afwisseling gezocht worden in verschil van kavelgrootte (afhankelijk van grondsoort en bedrijfsvorm), alsmede in gebogen of gebroken tracé van wegen en kanalen. Rechtlijnigheid en herhaling kunnen tot monumentaliteit, doch bij te grote uitgestrektheid tot eentonigheid leiden. Zowel in ligging als in uiterlijk zal er enige afwisseling dienen te zijn bij de boerderijen. Lintbebouwing of wat daaraan herinnert, dient zeker vermeden te worden.

De dorpen: Deze dienen in tegenstelling tot het open landschap een besloten karakter te dragen: iets wat in de Wieringermeer m.i. niet is gelukt. Een dorpsplein met een of meer kerkgebouwen er aan (of er op?) moet het kernpunt zijn. De huizen dienen geen „Faubourg” uiterlijk te hebben, maar typisch een dorpskarakter. Men spiegele zich hiervoor aan de dorpen van het oude land. Naast de groenbeplanting rondom de dorpen is van even veel belang de beplanting van het dorpsplein en de straten: hoe sneller deze beplanting wordt aangebracht, hoe eerder het dorp zijn eigen besloten karakter zal krijgen.

De aansluiting bij het oude land en de randmeren: Wil men de nieuwe gebieden niet tot landschappelijke eilanden maken, dan dienen deze zo veel mogelijk bij het oude land aan te sluiten. Want dan eerst zal de zo nuttige wederzijdse beïnvloeding mogelijk zijn, (op zich zelf een interessant sociografisch probleem). Doch ook op aesthetisch gebied zal hier veel gewikt en gewogen dienen te worden, vooral ook in verband met het typische karakter van de oude Zuiderzeekust en haar merkwaardige stadjes, die beide zo zeer hun karakter ontleen aan het water. Hoorn b.v. zal zowel aan het water moeten blijven liggen, als een verbinding met de Z. W.-polder dienen te krijgen, (vgl. Medemblik en Wieringermeer). De Hoornse Hop zal een deel van het randmeer moeten worden. De randmeren zullen een belangrijke plaats kunnen innemen in de vrijetijdsbesteding (vooral watersport) en tevens een verbinding kunnen vormen tussen de Hollandse en Friese merengebieden. Wil men niet de nieuwe meren (ook het resterende IJsselmeer) persen in een keurslijf van rechte dijken, waardoor iets zeer weinig aantrekkelijks ontstaat, dan zal men op kwistige wijze dienen te „strooien” met stukjes voorland, rietbeplanting en eilanden van diverse grootte. Het Amstelmeer is m.i. in deze weinig geslaagd.

Ook al zou de bewering juist zijn, dat de natuur de beste architect is, dan dient men toch te bedenken, dat deze bouwmeester zonder nauwkeurig omschreven opdracht uiterst langzaam en gebrekkig werkt. De richtlijnen voor deze opdracht heeft de werkgroep in bovenstaand rapport op heldere en beknopte wijze gegeven.

D. S. GORTER.

Bibliographie betreffende criminologie

De meesten van hen, die het Criminologisch Instituut aan de Rijks-Universiteit te Utrecht, zij het ook slechts van naam, kennen, zullen er niet van op de hoogte zijn, dat dit Instituut in het bezit is van een uitgebreide bibliographie, zowel bestrijkende het eigenlijke vakterrein alsook die gebieden welke eraan grenzen.

Toen met dit kaartregister een aanvang werd gemaakt, geschiedde dit in de eerste plaats met de bedoeling om in de eigen behoeften van het Instituut te voorzien, maar al spoedig bleek enerzijds dat deze gegevens ook in ruimer kring van nut konden zijn, anderzijds dat een chronologische beperking op grond van praktische overwegingen

gewenst was. Besloten werd derhalve de opzet te verbreden en de verzameling, welke dan hoofdzakelijk uit Engelse, Franse, Duitse en Nederlandse titels zou bestaan, bij het jaar 1932 te doen aanvangen. Deze laatste keuze werd bepaald door het feit dat het „Handwörterbuch der Kriminologie“ (A. Elster en H. Lingemann) een behoorlijk overzicht geeft van de literatuur, die vóór 1932 verschenen is.

Zoals bijna overal elders heeft de oorlog ook hier een onderbreking veroorzaakt: het Instituut werd eind 1943 gesloten en kon eerst na de bevrijding weer worden betrokken. Dit betekende een achterstand van jaren. Thans echter is het register in zoverre aangevuld dat het ons verantwoord lijkt het onder de aandacht te brengen van hen, die belangstelling voor de criminologie bezitten. Het spreekt welhaast vanzelf dat het nu regelmatig wordt bijgehouden, maar dat, vooral op het gebied van de Engelse en Amerikaanse literatuur, van volledigheid nog niet mag worden gesproken.

In totaal telt de bibliographie ongeveer 10.000 titels. Iedere opgaaf is, waar mogelijk, volledig in kaart gebracht en bevat: auteur, onderwerp, jaar en plaats van uitgifte, uitgever en (daar waar de titel niet voor zichzelf spreekt) een korte verklarende annotatie.

Dit wat de techniek betreft.

Wat nu de inhoud aangaat, kan het volgende worden opgemerkt.

Afgezien van de meer algemene (hand)-boeken telt de cartotheek titels op verschillende speciale gebieden, zowel wat betreft de grote groepen van criminele handelingen (economische, agressieve en sexuele criminaliteit), als ook de meer gespecialiseerde onderwerpen zoals: moord, doodslag, brandstichting, diefstal, oplichting, vrouwen- en kindercriminaliteit, zelfmoord, enz.

Ook gegevens van andere wetenschappen, voorzover deze direct of indirect met de criminologie verband houden, hebben een plaats in het register gekregen. Van crimineel-geografische, sociologische, psychologische en psychiatrische geschriften, alsmede van onderwerpen van meer algemeen culturele, ethische en religieuze aard, van de vraagstukken der volksgezondheid, van die der a-sociale gezinnen en van de problemen van de oorlog en bezettingstijd (alles in het bijzonder voorzover het criminologisch van belang zijn), werd zoveel mogelijk aantekening gehouden. Ook strafrechtshistorische en penitentiaire literatuur heeft de volle aandacht.

Om misverstanden te voorkomen wordt er nog op gewezen, dat gegevens op het gebied der criminalistiek niet werden opgenomen.

Deze opsomming is verre van volledig, maar zij kan U een indruk geven van de ruime grenzen, die bij de samenstelling van de bibliographie in acht zijn genomen. Voor de wetenschappelijke werker ligt hier een mogelijkheid tot gedegen criminologische documentatie en ook zij, die hun studie in dit vak willen aanvangen, kunnen hier kennis nemen van een groot deel der verschenen literatuur.

Tenslotte — het is een haast overbodige opmerking — is het Instituut te allen tijde bereid de belangstellende eventueel gevraagde inlichtingen en ophelderingen te verschaffen.

Prof. Mr. W. P. J. POMPE, Hoogleraar-Directeur,
Dr. G. Th. KEMPE, Hoofdassistent.